

UD CHOLG‘USINING QO‘SHIQ IJROCHILIGIDAGI AHAMIYATI

Hakimov O.B.

Termiz davlat universiteti katta o‘qituvchisi

Tayanch so‘zlar: ud, qo‘shiq, soz, borbad, mug‘anniy, mutrib, rud, qobuz, g‘ijjak, navha, nuzxa, qonun, chang, rubob, tanbur, dutor, ruhafzo, shammoma, arg‘anun, sibizg‘i, nay, chag‘ona, bulamon, surnay, qo‘shnay, karnay, daf, doira, nog‘ora, safoil, rezonator.

Ключевые слова: уд, песня, соз, борбад, муганни, мутриб, руд, кабуз, гиджак, навха, нузха, канун, чанг, рубоб, танбур, дутор, рухафзо, шаммома, арганун, сибизги, флейта, чагана, буламон, сурнай, кушной, карнай, бубен, доира, барабан, саfoil, резонатор.

Key words: ud, song, soz, borbad, mughanniy, mutrib, rud, qobuz, gijjak, navha, nuzkha, kanun, chang, rubob, tanbur, dutor, ruhafzo, shammoma, arganun, sibizgi, nay, chagona, bulamon, surnay, qoshnay, trumpet, daf, doira, nogora, safoil, resonator.

Musiqa mislsiz ruhiy quvvat bo‘lib, inson zotini hayotga va ezgu ishlar qilishga undovchi ilohiy qudratdir. Soz ijro qilinganda, xonanda qo‘shiq aytganda, go‘yo inson tanasi junbushga kelganday bo‘lib, inson ichki tuyg‘ulari yuz, ko‘z ifodasi, ayniqsa ovozida o‘z aksini topadi. E‘tibor beradigan bo‘lsak, qadimiy manbalarda zardushtiylik kitobi “Avesto” dagi diniy madhiyalar ham qo‘shiq shaklida ijro qilingan. “Qur‘oni karim” ham Rasulullohga ovoz va ohang orqali nozil bo‘lgan. Bundan shunday xulosa chiqadiki, odamzoti ma‘lum bir e‘tiqodni, ezgu g‘oyalarni o‘ziga va o‘zgalarga qudratli so‘z, go‘zal ohanglar orqali singdirgan va ulardan ta’sirlangan.

O‘tgan asrlar davomida ajdodlarimiz taqdiri qanday kechgan, ularning ko‘nglida qanday his-tuyg‘ular hukmron bo‘lganligi bizgacha yetib kelgan musiqiy asarlarda o‘z ifodasini topgan.

Ma‘lumki, insonlar qadim davrlardan buyon doimo bir-biri bilan madaniy muloqotda, iqtisodiy-ijtimoiy va siyosiy aloqada bo‘lib kelgan. Boshqa mamlakatlar bilan aloqalari uzilgan davlat yoki millat madaniyat, tafakkur, ta‘lim, musiqa va boshqa sohalarda orqada qolib borgan. Odamlar o‘zaro fikr almashib, tajribasini baham ko‘rib bugungi kunda shu darajadagi rivojlanish

holatiga yetib keldi. Bu fikr va mulohazalar madaniyat va musiqa sohasiga ham taalluqlidir. Musiqa shunday bir ilohiy qudratki, u insonlarni ruhiy boshqara olish va ularga kuchli ta'sirini o'tkazish xususiyatiga ega. Musiqani hosil qilishda muhim o'rin tutgan cholg'u sozlarining o'rni alohida ahamiyatga ega. Cholg'ularning ixtiro qilinishi insoniyatning eng buyuk kashfiyotlaridan biri bo'lib, u insonni mukammalroq qilib tarbiyalashga xizmat qiladi, agar uni to'g'ri va o'z o'rnida ishlatilsa albatta. Insonlar musiqiy cholg'ular vositasida o'z fikr va mulohazalarini, dard, o'y, qayg'u va hasratlarini, shodlik, xursandchilik, baxt kabi insonga xos bo'lgan tuyg'ularni ifodalashga harakat qilishgan.

O'zbek xalqi qadimiy boy musiqiy merosga ega bo'lib, bunda musiqiy cholg'ular katta o'rin tutadi. Musiqiy cholg'ular xalqlarning moddiy hamda ma'naviy boyligidir. Chunki, har bir xalq o'z milliy merosi, davrlar o'tib yuzaga kelgan an'alarini milliy ohanglar orqali tarannum etuvchi va xalqning milliy ma'naviyatiga xos yaratilgan amaliy san'at namunalari orqali ularga mos keluvchi cholg'ularga egadirlar.

Tabiatan nozikta'b, san'atsevar va san'at ahliga talabchan o'zbek xalqining musiqasi keng ko'lamli ma'naviyat ko'zgusidir. Asrlar osha og'zaki an'anada ajdodlardan-avlodlarga ustoz-shogird tizimida izchil singdirish yo'li bilan rivojlanib kelganligi tufayli musiqa merosi qatlamlari hisoblangan kuy, qo'shiqlardan tortib murakkab doston, ashula, katta ashula va maqom yo'llari davrma-davr saralanib kelgan.

Bizga yaxshi ma'lumki, qaysi millat, xalqning ma'naviy poydevori mustahkam bo'lsa, o'sha yerda madaniyat shakllanadi. Har bir xalq o'zining milliy musiqiy merosini sevsa, uni munosib tarzda o'zlashtirsa va qadriga yetsa, o'zga xalqlar san'atini ham baholay oladi. Ma'lumki, o'zbek xalqining musiqiy madaniyati milliy cholg'ulari o'zining mukammalligi bilan mohir sozandalar amaliyotidan munosib o'rin topgan.

O'rta asr musiqa ijrochiligi madaniyatining o'ziga xos xususiyatlaridan biri shunda bo'lganki, cholg'uchilar nafaqat bir necha turdagi musiqa sozlarini chala olgan, balki o'zlari ham qo'shiqlar aytib, musiqalar bastalaganlar. Cholg'uchilar o'z davrining yetuk musiqachilari va shoirlari ham bo'lishgan. O'rta asr sharoitida musiqiy ixtisoslashuv, maxsus musiqiy ustaxonalarni paydo bo'lishiga olib keldi. Bu yerda ustoz-shogird an'analari qaror topib rivojlandi. Ayni paytda ansambl ijrochiligi takomillashdi, musiqa san'atining asosiy ko'rinishlari shakllanib cholg'ularning yangi namunalari kashf etilishi ham o'sha uzoq davrlarga borib taqaladi. Sharq olimlarining nazariy qarashlari mavjud ijrochilik san'ati tajribasi asosida shakllangan bo'lib, ular o'z risolalarida musiqaning jamiyatda tutgan o'rni va ahamiyati haqida atroflicha ma'lumot berganlar.

Tarixiy qo‘lyozmalar, adabiy va musiqiy risolalarda O‘rta Osiyo xalqlari amaliyotida vujudga kelgan barcha cholg‘ularning nomlari o‘z ifodasini topgan. Musiqiy risolalarda esa cholg‘ularga tegishli shakl, tuzilish, torlar nisbatlari, tayyorlash mezonlari, cholg‘ular uchun ishlatiladigan daraxtlar va boshqa ma‘lumotlar keltirilgan.

Ularda torli cholg‘ulardan borbad, ud, rud, qobuz, g‘ijjak, navha, nuzxa, qonun, chang, rubob, tanbur, dutor, damli cholg‘ulardan ruhafzo, shammoma, arg‘anun, sibizg‘i, nay, chag‘ona, bulamon, surnay, qo‘shnay, karnay, urma cholg‘ulardan daf, doira, nog‘ora, safoil kabilar turli darajadagi ma‘lumotlar bilan keltirilgan.

Qadimda mashhur bo‘lgan Borbad cholg‘usi miloddan avvalgi VI asrda yaratilganligi haqidagi ma‘lumotlarga egamiz. Mazkur cholg‘u ko‘p manbalarda barcha torli cholg‘ularning yuzaga kelishida asos bo‘lgan deb ko‘rsatiladi.

Aytish kerakki, o‘tmishda yashagan taniqli shoirlar ham o‘zlarining badiiy asarlarida musiqa cholg‘ulariga katta e‘tibor qaratganlar. Badiiy adabiyotlardagi ma‘lumotlar ham tarixni bilish to‘g‘risida qimmatli ma‘lumotlarni o‘zlarida jamlaganlar. Ular musiqa cholg‘ulari nomlarini kitoblarga zikr etishda, o‘z davri yoki xalq ijodiyotida afsonaviy tarzda qo‘llanilgan cholg‘u sozlarga takror va takror murojaat etganlar. Ularning orasida o‘z ijodi bilan ma‘rifat darajasiga erishgan buyuk mutafakkir shoir Alisher Navoiyning kitoblarini alohida ta‘kidlab o‘tish joizdir. Alisher Navoiy musiqa ilmining eng nafosatli tomonlari, mumtoz musiqaning ahamiyatli tomonlari va ijodiyotida tutgan o‘rnini, musiqiy cholg‘ularni esa o‘ta olimlik bilan ularni xarakteriga tegishli ma‘lumotlarni bayon etib berishgan. Xullas o‘zbek milliy musiqa cholg‘ularinig azal-azaldan xalqimizning ma‘naviyatini namoyon etadigan jihatlarini Alisher Navoiy asarlaridan va shunga o‘xshash kitoblardan bilib olish mumkin.

Ud cholg‘usi azal-azaldan musiqa san‘ati amaliyotida o‘z o‘rniga ega bo‘lib kelgan. Cholg‘u tarixda ko‘proq musiqa sohasining nazariy masalalarini idrok etish va tushuntirishda qo‘l kelgan. Cholg‘uni o‘rganishda uning torlari hamda pardalaridan keng foydalanilgan. Ud mizrob bilan chalinadigan cholg‘ularning eng qadimiysi bo‘lib, dunyodagi xalqlar orasida eng keng ommalashgan torli cholg‘ulardan hisoblanadi. Ud cholg‘usining undan oldingi namunalari ham kitoblarda zikr etiladi. Rifatilla Qosimov o‘zining kitobida udni quyidagicha ta‘riflaydi: - “Ud arabcha so‘z bo‘lib, uning lug‘aviy ma‘nosi turlichadir. Ud – birinchidan, yog‘ochi qora tusli daraxtning nomidir. Ud dastlab shu daraxtdan yasalgan bo‘lishi kerak. Ikkinchidan, ud iborasi bayram, to‘y-tomosh, xursandchilikni ifodalaydigan «Iyd» iborasining ma‘lum shaklidir. Bu o‘rinda xushchaqchaqlik kayfiyatini bag‘ishlovchi soz ma‘nosida ham kelishi mumkin. Udning dastlabki nomi «barbad» bo‘lganligini ba‘zi manbalarda ko‘rsatib

o‘tiladi. Barbad ikki so‘zdan iborat bo‘lib, bar – qomat, bad – o‘rdak ma’nolarida keladi. Barbad qorni katta va dastasi kalta musiqa asbobidir”. Yozma mabalarga asoslangan ta’rif, darhaqiqat barbad cholg‘usining O‘rta Osiyo hududida yashagan xalqlar orasida keng ommalashganligini namoyon qiladi.

Tarixda “Barbad” iborasi, ijrochilik amaliyotida mashhur bo‘lgan. Qadimiy va afsonaviy sozanda Bardabning nomi ham aynan shu cholg‘uga nisbatan taxallus sifati qo‘yilganligi kitoblarda, ayniqsa Firdavsiyning “Shohnoma” kitobida ko‘p yoritilgan.

Ijrochilik amaliyotida ud nomi bilan mashhur bo‘lgan cholg‘u, turli xalqlarda ham o‘ziga xos shaklga ega bo‘lgan va u cholg‘ular udsimon cholg‘ular deb yuritilgan. Ajam xalqlarida-ud, Xitoyda pipa, Yevropada-lyutnya, Arablarda esa al-ud nomlari bilan atalib kelingan.

Cholg‘u sozini ud atalishiga, sozning yasaladigan daraxti asos bo‘lganligi kitoblarda qayd etiladi. Xususan, cholg‘u arablar mamlakatida o‘sadigan ud daraxtidan yasalgan. Daraxt xushbo‘y hid taratuvchilik xususiyatiga ega bo‘lgan. Ud o‘tmishdan ijrochilikda keng qo‘llanilgan, o‘rta asrlarda Farobiy, Urmaviy kabi olimlarning musiqashunoslik ilmiy tadqiqotlari uchun asos vazifasini o‘tagan. XVI-XVII asrlarga kelib ud cholg‘usini o‘rnini boshqa cholg‘ular egallaganligi sababli amaliyotda kam uchragan. Xususan, O‘zbekistonda ud cholg‘usi, XX asrning 70-80 yillariga kelib, an’anaviy ijrochilik amaliyotida qayta tiklandi.

Cholg‘ular ansambli tarkibidan munosib o‘rinni topdi. Yakkavoz cholg‘u sifatida ommalashib, Oliy ta’lim darajasida ta’lim jarayoniga kiritildi. Mutaxassislar yetishib chiqib xalqimiz orasida keng tarqalishiga sabab bo‘ldi. Ud cholg‘usi va uning ijrochiligini O‘zbekistonda qayta tiklanishda O‘zbekiston davlat konservatoriyasi professori, ustoz va mohir sozanda Rifatilla Qosimovning xizmatlari alohida ahamiyatga sazovordir.

Ud cholg‘usining o‘ziga xosligi uning past registrdagi kuchli ovozga egaligidadir. Bunday ovoz taralishi uchun mo‘ljallangan shakl muhim ahamiyatga egadir. Cholg‘uning ulkan rezonatorli katta kosasi va pardalar boylanmagan qisqa dastasi mavjud. Kosa odatda, bir-biriga mutanosib holda yopishtirilgan 10-12 ga yaqin qovurg‘asimon taxtachalardan tayyorlanib yasaladi va ustki qismiga qopqoq yopishtiriladi. Qopqoqda ovoz harakatini ta’minlab beruvchi uchta teshiklar bo‘lib, ular naqshlar bilan bezab yasaladi. Cholg‘uning xarragi ham qopqoqga zich holatda yopishtirib qo‘yiladi.

Cholg‘u dastasi kosaga mahkam biriktirib qo‘yiladi. Uning boshlang‘ich qismida quloqlar o‘rnatiladigan qismi mavjud. Unda 11 ta torni tortish uchun mo‘ljallangan quloqlar joylashgan (5 tasi o‘ng va 6 tasi chap tomonida). Ud sozi (risolalarda yozilishicha) 5 juft va 1 ta toq torlardan iborat. Uning birinchi,

ikkinchi, uchinchi va to'rtinchi torlarining orasi kvarta intervaliga sozlanadi. To'rtinchi va beshinchi, beshincha va oltinchi torlar orasi katta sekunda intervali, ya'ni 1 ton oralig'ida sozlangan. Zamonaviy o'zbek ud cholg'uchiligida esa, maqom kuylarini ijro etishda qulay bo'lishini inobatga olgan holda to'rtinchi va beshinchi torlar oralig'i sekundadan kvintaga o'zgartirilgan.

Ud cholg'usiga torlar avvallari ipdan eshilib tayyorlangan holda taqilgan. Hozirgi davrga kelib ud cholg'usining yuqoridan 1, 2, 3- torlari sun'iy ichakdan yoki kaprondan taqiladi. 4, 5 va 6-torlar pishitilgan ipak ustidan mis sim o'ralgan holda tayyorlanadi. Cholg'u maxsus tayyorlangan mezrob bilan ijro etiladi.

So'nggi yillarga kelib, ud cholg'usida kuy ijro etish san'ati yanada ommalashib bormoqda. Endilikda ud cholg'usi o'zining mayin, yumshoq va yoqimli ovozi bilan xalq cholg'u, ashula va raqs ansambllaridan mustahkam o'rin oldi hamda yakka holda ijro etiladigan cholg'u sifatida keng tarqalmoqda.

Respublikamizda ud cholg'usi bo'yicha ijrochilik san'atini ta'lim jarayonida tobora rivojlantirib, uni yangi pog'onaga ko'tarish, musiqa dunyosining durdona asarlarini keng omma orasida targ'ibot qilish, sozandalik san'atini rivojlantirish uchun tinmay mehnat qiladigan mohir sozandalarni tarbiyalash har bir o'qituvchi, ustoz-murabbiyning sharaflidir.

Respublikamizda ud cholg'usini mukammal o'rganish ishlari 1960 yillarda Toshkent davlat konservatoriyasining musiqa cholg'ulari laboratoriyasida professor A.I.Petrosyans rahbarligida ustalar A.Abdug'ofurov, S.Muhiddinov, K.Oganesyan, N.Ryuxinlar tomonidan takomillashtirilib, ud cholg'usi dastasiga dutor, tanbur cholg'ulari kabi oltita pardalar bog'langan. Bu cholg'ular O'zbekiston davlat konservatoriyasi muzeyida saqlanib kelinmoqda.

Ud sozining mayin, yoqimli va to'liq ovoz berishida bir necha omillar xizmat qiladi. Birinchidan ud sozining kosaxonasi nozik materialdan yasalganligi va yupqa qilib ishlanganligi; ikkinchidan kosaxonaning keng qilib ishlanganligi; uchinchidan torlarning ipakdan ishlanganligi va boshqalar.

Ud cholg'usining qo'shiq ijrochiligidagi ahamiyati haqida gapiriladigan bo'lsa, ud sozi qo'shiq ijrochiligida nay, rubob, g'ijjak va qonun singari cholg'ulardan farqli ravishda ijro etilayotgan ohanglarga bas ovozini berib, go'yoki butun ohanglarni yelkasida ko'tarib turgan tog'ni eslatadi.

Ud sozi bilan qo'shiqqa jo'r bo'lganda udning 4,5,6 – torlaridan ko'proq foydalangan ma'qul. Chunki bu torlar yo'g'on ovoz berib, qo'shiq davomida aniq eshitilib turadi. 1,2,3 – torlarda ijro etganda ular ingichka torlar bo'lib, baland ingichka ovoz chiqaradi va rubob, g'ijjak, qonun kabi baland ovozli cholg'ular ohangi bilan aralashib ketib ajralmay, eshitilmay qoladi. Shu sababli ud bilan qo'shiqqa jo'r bo'lganda ko'proq 4,5,6 – torlarda ijro qilinishi lozim.

Ud sozi qo‘shiq ijrochiligida juda muhim ahamiyatga ega. Chunki rubob, g‘ijjak, nay, qonun singari baland tovushli cholg‘ular ovozi ular toriga bir marta chertilganda tovush jarangi tezda tugasa, ud cholg‘usi bas registrlı bo‘lganligi sababli uning tori bir marta chertilganda uning obertonlari (garmonik ohangdosh tovushlari) bir qancha muddat saqlanib turadi. Shu sababdan udchi sozanda nihoyatda aniqlik bilan sof pardalar bosishga intilishi lozim. Noto‘g‘ri bosilgan parda boshqa cholg‘ulardagi baland tovushlarni ham noto‘g‘ri eshıtılıshıga sabab bo‘ladi.

Hozirgi kunda Respublikamizning barcha hududlarida tashkil etilgan maqom ansambllari tarkibida ud cholg‘usidan samarali foydalaniladi. Ud cholg‘usi maqom asarlarini ijro etishda hamda o‘zbek milliy musiqa madaniyatini, maqom asarlarining milliy xususiyatini aks ettirishda muhim ahamiyatga ega bo‘lgan qadimiy cholg‘ulardan hisoblanadi.

Qo‘shiq va cholg‘u ijrochiligi azaldan bir-biriga bog‘liq va bir-biriga yaqin san‘at turlari hisoblanadi. Ularning bog‘lanish rishtalari xilma-xil va o‘ziga xos bo‘lib, qo‘shiq va cholg‘u ijrochiligi inson ongi hamda inson tuyg‘ulariga ta‘sir ko‘rsatishning nozik siru-asrorlarini o‘zida mujassam etgan. Qo‘shiq va cholg‘u ijrochiligi yuksak uyg‘unlikda biri ikkinchisini to‘ldirib, sayqal berib, yangi ijodiy qirralarni ochishga xizmat qiladi.

Barhayot an‘analarga ko‘ra cholg‘u asbobi sozanda va hofizning suyanchi va ishonchli hamrohi hisoblanadi. Darhaqiqat, cholg‘u sozi ijrochi uchun chinakam ilhom manbai, erkin ijodiy intilish va mahorat namoyish etishda uning yo‘ldoshidir.

Alisher Navoiyning “Mahbub-ul-qulub”ida quyidagi hikmatlar bitilgan: “Shodlikni oshiruvchi mug‘anniy, g‘amni ketkazuvchi mutribdir. Ularning har ikkalasiga hol va dard ahli jon fido qilurlar. Soz chalinib, yoqimli xonish qilinganda, eshituvchining hayoti, naqdi unga fido bo‘lsa ne g‘am. Ko‘ngul quvvati yaxshi cholg‘uchidan, ruh ozig‘i xush ovozdandir. Xushxon mutribdan dard ahlining o‘ti tez bo‘lur, agar go‘zal bo‘lsa, hol ahli o‘rtasida qiyomat ko‘char. Har bir sozandaning sozi dardliroq bo‘larkan, uning chertishi yarali yurakka ta‘sirliroq tegadi. Porloq yuzli mutrib xalqumidan yoqimli qo‘shiq taratib, hol ahlining kuygan bag‘ridan tutun chiqaradi. Xushfe‘l mutrib, agar fahm-farosatli ersa, odam ko‘ngli toshdan bo‘lsa ham eriydi, unga tobe’ bo‘ladi, xususan, ham aytsa va ham chalsa, ko‘ngil mulkiga qanday qo‘zg‘olonlar soladi”.

San‘at sohasida ijod qiluvchi hamda ta‘lim-tarbiya beruvchi mutaxassislar fikriga ko‘ra, ijrochida cholg‘uni chalish hamda qo‘shiq kuylash ko‘nikmalari birga hosil bo‘lgan aksariyat vaziyatlarda ijro qilingan ashula yoki qo‘shiqning maromida yetganligi ta‘kidlanadi. Bunday shunday xulosa kelib chiqadiki, ijrochi

cholgʻu ijrochiligi hamda qoʻshiq ijrochiligini birday mukammal egallaganda, ular bir-birini toʻldirib turadi.

Avloddan-avlodga oʻtib kelayotgan maqom anʼanalarini koʻzdan kechiradigan boʻlsak, unda sheʼr bilan musiqa shaklan va mazmunan uygʻunlashib, bir butun badiiy asarga aylanib ketganligi kuzatiladi. Maqom ijrochiligida qoʻllaniladigan cholgʻu sozlarning bevosita kuy va ashulalar bilan bogʻlanishini ikki tomonlama kuzatish mumkin. Bir tarafdin, cholgʻu sozlar amaliyoti boshlanishi, asrlar davomida shakllangan musiqiy tafakkur mahsuli boʻlsa, ikkinchidan, ijro jarayoniga bevosita taʼsir oʻtkazuvchi juda muhim omil sifatida namoyon boʻladi.

Hozirgi kunda Surxondaryo viloyatida tashkil etilgan maqom ansambli tarkibida ham ud cholgʻusi qoʻllanilib kelinmoqda.

Fikrimiz soʻngida shuni alohida qayd etib oʻtish lozimki, qoʻshiq ijrochiligida cholgʻu sozlarining oʻrni benihoya katta boʻlib, ushbu cholgʻularning qoʻshiq ijrosi vaqtida ansambl tarkibida boʻlishi hamda qoʻshiqchi xonandaga joʻr boʻlishda ishtirok etishi ijro etilayotgan qoʻshiqning bir butun boʻlib, mukammal tarzda tinglovchiga yetib borishiga xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. Abdurauf Fitrat. Oʻzbek klassik musiqasi va uning tarixi. Fan. Toshkent 1993
2. Isʼhoq Rajabov. Maqomlar. Toshkent. 2006
3. Rifatilla Qosimov. Ud. Darslik. Toshkent. 2002
4. Gʻulomqodir Ergashev. Afgʻon rubobi darsligi. Bilim. Toshkent. 2004
5. Otanazar Matyoqubov. Maqomot. Musiqa. Toshkent. 2004

РЕЗЮМЕ

Maqolada oʻzbek milliy cholgʻulardan boʻlgan ud cholgʻusining qadim tarixga ega ekanligi hamda oʻzbek musiqa sanʼatida oʻziga xos oʻrin tutishi, ud cholgʻusining boshqa mezbobli cholgʻularning yuzaga kelishida asos boʻlganligi kabi masalalar mufassal keltirilgan boʻlib, ud sozining qoʻshiq ijrochiligida hamohanglik kasb etishi masalasi ilmiy adabiyotlarni oʻrganish asnosida hamda shaxsiy tajribalarni inobatda olgan holda bayon etilgan.

РЕЗЮМЕ

В статье подробно рассматриваются такие вопросы, как древняя история узбекского национального инструмента уд, имеет древнюю историю и свое уникальное место в узбекской музыке, уд является основой возникновения других музыкальных инструментов, а вопрос гармонии звучания уды в песенном исполнении поясняется в ходе изучения научной литературы и с учетом личного опыта.

SUMMARY

In the article, the oud, which is one of the Uzbek national instruments, has an ancient history and its unique place in Uzbek music, the oud is the basis for the emergence of other musical instruments. Issues such as the following are presented in detail, and the issue of harmony of the oud sound in song performance is explained in the course of studying scientific literature and taking into account personal experiences.